

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Marek Krisch

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- **2007:** doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, stopień nadany przez Uniwersytet Śląski na podstawie rozprawy *Das Bild Oberschlesiens in der deutschen Prosa nach 1945 (Obraz Górnego Śląska w prozie niemieckiej po 1945 roku)*, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Grażyny B. Szewczyk (UŚ),
- **2002:** magister filologii germańskiej, stopień nadany przez Uniwersytet Śląski na podstawie rozprawy *Verlorene Heimat Schlesien – ein verkanntes Motiv in der deutschen Literatur nach 1945 (Śląsk – utracona ojczyzna. Zapoznany motyw w literaturze niemieckiej po 1945 roku)*, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Grażyny B. Szewczyk (UŚ),
- **2000:** licencjat filologii germańskiej, stopień nadany przez Uniwersytet Śląski na podstawie rozprawy *Kritik des linken Radikalismus am Beispiel von „1972“ in „Mein Jahrhundert“ von Günter Grass (Krytyka lewicowego radykalizmu na przykładzie „1972“ w „Mein Jahrhundert“ Günтера Grassa)*, napisanej pod kierunkiem dra Roberta Rducha (UŚ).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych:

- 01.10.2002 – 30.09.2009 nauczyciel kontraktowy, a następnie mianowany w Kolegium Nauczycielskim w Bytomiu (w wymiarze ½ etatu),
- 01.10.2005 – 30.09.2014 nauczyciel mianowany w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Zabrze,
- 01.10.2006 – 30.09.2013 nauczyciel mianowany w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Sosnowcu (w wymiarze ½ etatu),

- 01.10.2009 – 30.06.2012 asystent w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego / Zakład Teorii Literatury i Komparatystyki Literackiej (w wymiarze ¼ etatu),
- 01.10.2012 – 30.09.2019 adiunkt w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego / Zakład Teorii Literatury i Komparatystyki Literackiej,
- 01.10.2019 – do nadal adiunkt w Instytucie Literaturoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.)

Głównym osiągnięciem naukowym stanowiącym podstawę ww. ustawy jest monografia naukowa:

Ein wunderbares Gemisch von widersprechenden Eigenschaften. Das Zeitgeschehen im Werk von Max Ring. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2021, 290 S.

Tematyka Górnego Śląska zajmuje mnie jako zagadnienie badawcze od czasu pisania pracy magisterskiej. O ile w tym czasie interesował mnie motyw utraconej ojczyzny w literaturze niemieckiej, o tyle w kolejnych latach, w trakcie przygotowań, zbierania materiałów do i powstawania pracy doktorskiej oraz po jej napisaniu skupiłem się na różnych aspektach obrazu Górnego Śląska w powojennej prozie niemieckiej, której autorami byli pisarze pochodzący z tego regionu. Upraszczać można stwierdzić, iż najważniejszą cezurą związaną z Górnym Śląskiem była dla większości z nich, urodzonych w latach 20- i 30-tych XX w., utrata tej ziemi przez Niemcy. Ten właśnie fakt, choć opisywany ze zrozumieniem, bez tendencji rewanżystowskich, zaważył jednak na ich twórczości – gdyby nie miał miejsca, utwory takie jak tetralogia gliwicka Horsta Bienka, by wymienić tylko najpopularniejszy z nich, zapewne nigdy by nie powstały. Wraz z poznawaniem kolejnych dzieł dochodziłem stopniowo do przekonania o pewnym ich ograniczeniu, czasami również wtórności – niezależnie od wartości literackiej kolejne przykłady tej prozy wydawały się stanowić wariację ustalonego zestawu tematów, takich jak ucieczka, wypędzenie, trudne początki na zachodzie, nostalgia za małą ojczyzną itp. W tej sytuacji zacząłem szukać nowych zagadnień badawczych, a nie chcąc całkowicie rezygnować z eksploracji tematyki górnośląskiej sięgnąłem głębiej w przeszłość regionu, do XIX w., gdzie najbardziej zainteresował mnie dorobek Maxa Ringa, z

wykształcenia lekarza, z zamiłowania pisarza i publicyisty, autora kilkudziesięciu książek, któremu popularności swego czasu zazdrościł sam Theodor Fontane. Moje zainteresowanie postacią i dziełami Ringa wzrosło wraz z odkryciem, iż jego bogata twórczość nie stała się dotychczas tematem żadnego studium o charakterze monograficznym. Kilkuletnia praca nad moją książką przyniosła mi nie tylko możliwość poznania życia i dzieła Maksa Ringa, ale również lepszego zrozumienia epoki, w której żył.

Wiek XIX, a zwłaszcza okres między rewolucją marcową a powstaniem Cesarstwa Niemieckiego, jawi się, nie tylko w odniesieniu do Niemiec, jako epoka antycypująca wiele zjawisk współczesności, ale też znacznie się od niej różniąca. Liczne rewolucyjne i wojenne konflikty tego czasu stopniowo torowały drogę do zasadniczej transformacji ówczesnych społeczeństw. Największy wpływ na tę zmianę miało jednak inne zjawisko: industrializacja, która na niespotykaną dotąd skalę zmieniła sposób życia i pracy wielu ludzi. Jedną z jej najbardziej bezpośrednich konsekwencji społecznych były migracje wewnętrzne ludności w obrębie państwa, jak również emigracja (głównie do USA). W wyniku tego prowincja coraz bardziej się wyludniała, podczas gdy ludność większych miast, a także obszarów przemysłowych, takich jak Górny Śląsk, pomnażała się. Rozwój ten nie byłby jednak możliwy bez pojawienia się nowych środków transportu (kolei) i nowoczesnej infrastruktury. Występowanie tych procesów stanowi zasadniczy powód zainteresowania się ich reprezentacją w ówczesnej literaturze górnośląskiej.

W tym okresie rozpoczęło się również przejście od społeczeństwa stanowego do klasowego, co po raz pierwszy w historii umożliwiło dużym grupom awans społeczny. Często jednak wiązało się to z wysokimi kosztami lub było osiągnięte dopiero w późniejszych pokoleniach. Regulowana tylko w niewielkim stopniu industrializacja, wykorzystująca innowacje techniczne, oznaczała zazwyczaj wielkie bogactwo dla nielicznych oraz ubóstwo i kłopoty dla wielu. Podział społeczeństwa i zła pozycja społeczna trzech czwartych ludności miały dalekosiężne konsekwencje, które w krótkiej perspektywie przejawiały się w napięciach rewolucyjnych, takich jak powstanie tkaczy śląskich, a kulminowały w rewolucji marcowej; w dłuższej zaś aktywizowały świadomość polityczną niższych warstw społecznych i doprowadziły do powstania nowych idei, które jeszcze w XX wieku miały trwale zmieniać świat.

Powyższa charakterystyka nie tylko podsumowuje najważniejsze zjawiska epoki, ale także tematykę dzieł autora, który urodził się w 1817 roku na południowo-wschodnim krańcu Prus, studiował medycynę we Wrocławiu i Berlinie, w latach czterdziestych XIX wieku praktykował jako lekarz w Gliwicach na Górnym Śląsku, by w drugiej połowie XIX wieku jako mieszkaniec doświadczyć rozkwitu Berlina jako metropolii i towarzyszyć mu jako pisarz aż do

śmierci w 1901 roku. Swój debiut powieściowy Max Ring świętował krótko przed przeprowadzką do stolicy Prus, gdzie napisał kolejne powieści, liczne opowiadania i kilka dramatów. Ponadto pracował jako publicysta dla kilku gazet i czasopism, szczególnie dla „Die Gartenlaube”. Obszerna i wielowątkowa twórczość Ringa wzbudza zaciekawienie również ze względu na transfer kulturowy, przemieszczanie się autora pomiędzy prowincją a centrum (Śląskiem a Berlinem), habitusem rodziny żydowskiej a istnieniem w przestrzeni wielkomiejskiej aglomeracji. Do najciekawszych aspektów twórczości Ringa należy jego sejsmograficzne spojrzenie na ówczesne przemiany, które ciekawią z perspektywy współczesności.

Max Ring urodził się 4 sierpnia 1817 r. w miasteczku Zauditz (dziś Sudice w Czechach) w powiecie raciborskim w rodzinie żydowskiej, jego ojciec był zamożnym rolnikiem. W wieku dziesięciu lat przyszedł pisarz rozpoczął edukację szkolną w Raciborzu, którą kontynuował w Gliwicach. Później powrócił do Raciborza, by ukończyć naukę szkolną w Opolu.

Kolejnym etapem jego edukacji był Uniwersytet Wrocławski, gdzie od 1836 r. studiował medycynę. Oprócz obowiązkowych zajęć kierunkowych interesował się wówczas innymi dziedzinami, uczęszczał na wykłady m.in. z historii literatury, botaniki czy filozofii. Poza tym jako student obracał się w kręgach literackich i publicystycznych Wrocławia.

W październiku 1838 r. Ring udał się po raz pierwszy do Berlina, by kontynuować tam studia medyczne. Podobnie jak we Wrocławiu bardziej od medycyny wydawał się interesować kulturalno-literackim życiem miasta. Najważniejsze dla rozwoju młodego pisarza była zapewne znajomość z Bettiną von Arnim, w której domu na wieczornych przyjęciach spotykała się śmietanka towarzyska ówczesnego Berlina.

W 1839 r. ukazał się debiut młodego pisarza, tomik wierszy, powstały we współpracy z Moritzem Fränkelem (*Gedichte*). Rok później Ring obronił pracę doktorską i zamierzał poświęcić się karierze naukowej, jednak ze względu na śmierć ojca, który zmarł nie pozostawiając większego majątku, młody lekarz musiał zrezygnować ze swoich planów, opuścić Berlin i zająć się pracą zarobkową. Ring założył praktykę lekarską w Gliwicach, które znał z wcześniejszych pobytów i gdzie mieszkała jego siostra. W 1849 r. Ring opuścił Gliwice i przez Wrocław, gdzie w tym samym roku ukazała się jego pierwsza powieść *Berlin und Breslau. 1847–1849*, trafił do Berlina. Mimo początkowych trudności (nastrój przygnębienia po niepowodzeniu rewolucji, wrażenie oblężenia, samowola policji, emigracja przyjaciół) szybko zadomowił się w mieście, również dzięki dawnym znajomościom. W ten sposób poznał Ernsta Keila, księgarza i założyciela bardzo poczytnego czasopisma „Die Gartenlaube – Illustriertes Familienblatt”. Ich spotkanie zapoczątkowało wieloletnią zażyłość, a współpraca z

„Gartenlaube” zaowocowała dziesiątkami artykułów publikowanych na łamach czasopisma do końca życia pisarza.

W latach 50. XIX w. rozwinęła się również działalność literacka Ringa, powstał w tym czasie jego pierwszy dramat, podejmujący tematykę religijną (*Die Genfer. Trauerspiel in 5 Akten*, 1850), kolejne powieści o tematyce historycznej (*Die Kinder Gottes*, 1851; *Der große Kurfürst und der Schöppenmeister. Historischer Roman aus Preußens Vergangenheit*, 1852; *John Milton und seine Zeit. Historischer Roman*, 1857), zbiory opowiadań o tematyce berlińskiej (*Stadtgeschichten*, 1852) i dziennik pt. *Aus dem Tagebuches eines Berliner Arztes* (1856). W 1857 r. Ring mógł sobie pozwolić na rezygnację z prowadzenia praktyki lekarskiej, by całkowicie poświęcić się pracy twórczej.

W latach 60. XIX w. ukazała się powieść historyczna *Rosenkreuzer und Illuminaten* (1861) oraz sześciotomowa książka *Ein verlorenes Geschlecht*, w której znaleźć można śląskie motywy. Ring obnaża tu rozkład etyczny arystokracji i uciskanych chłopów górnośląskich. Ponadto do księgarń trafiły dwa zbiory opowiadań (*Vaterländische Geschichten*, 1862; *Neue Stadtgeschichten*, 1865) oraz szkice literackie pt. *Lorbeer und Cypresse* (1869).

W latach 70. i 80. XIX wieku Ring opublikował kilkanaście utworów, powieści i zbiorów opowiadań, które dotyczyły tematyki berlińskiej, w tym książki beletrystyczne (*Der Kleinstädter in Berlin*, 1873; *Neue Stadtgeschichten*, 1876; *Berliner Kinder*, 1883) i biograficzne (*Carl Sand und seine Freunde. Roman aus der Zeit der alten Burschenschaft; David Kalisch, der Vater des Kladderadatsch und Begründer der Berliner Lokalposse*, 1873). Rozwój miasta, którego sam był świadkiem przez kilka dekad opisał w książkach *Berliner Leben. Kulturstudien und Sittenbilder* (1882) oraz *Die deutsche Kaiserstadt Berlin und ihre Umgebung* (1883–1884). O ile utwory prozatorskie, dramatyczne i poetyckie Ringa zostały szybko zapomniane, teksty dotyczące Berlina cenione są do dziś, o czym świadczy np. reprint książki *Die deutsche Kaiserstadt Berlin*, wydany w 1987 r. zarówno w RFN, jak i NRD.

Ostatnim utworem pisarza opublikowanym za życia były dwutomowe *Erinnerungen* (*Wspomnienia*) z 1898 r., obejmujące półwiecze od 1820 do 1870 r.

Max Ring zmarł 28 marca 1901 w Berlinie. Jego grób znajduje się na żydowskim cmentarzu Schönhauser Allee.

Przy takim życiorysie i dorobku można by przypuszczać, że Max Ring i jego twórczość były już wielokrotnie przedmiotem badań literaturoznawczych czy historycznoliterackich. W licznych encyklopediach można wprawdzie znaleźć hasła poświęcone pisarzowi, lecz ograniczają się one do krótkiego opisu życia i twórczości Ringa. Nieliczne obszerniejsze teksty poświęcone pisarzowi traktują o jego tekstach jedynie powierzchownie.

Z liczącego 16 stron studium literacko-biograficznego o Maksie Ringu autorstwa Adolpha Kohuta (1848-1917), które ukazało się w 1898 roku, a więc jeszcze za życia pisarza, czytelnik dowiadyuje się, że Ring „przez całe życie trzymał wysoko oriflamę wolności wiary i sumienia, myśli politycznej i postępowej”, choć w „sztuce był jednak (...) mniej radykalny”, gdyż w swojej twórczości literackiej starał się „pogodzić ideał z rzeczywistością i wszędzie w realnym świecie odnaleźć poezję” (Adolph Kohut: Max Ring. Eine litterarisch-biographische Studie, w: Nord und Süd, 84. Band, 1898, s. 318–333, tu s. 319).

Dopiero ponad 30 lat później ukazał się w czasopiśmie „Der Oberschlesier” artykuł Michaela Fraenkela *Max Ring. Das Lebensbild eines oberschlesischen Dichters*, który oprócz informacji o życiu i twórczości pisarza zawiera również przedruk kilku jego wierszy. Ponieważ autor opiera się przede wszystkim na wspomnieniach Ringa, jego tekst jest w dużej mierze tożsamy z tekstem Kohuta.

Podobnie jak Fraenkel wypowiada się o Ringu Arno Lubos w pierwszym tomie *Geschichte der Literatur Schlesiens* (1960), choć bardziej krytycznie: Rozrywkowe powieści Ringa są jego zdaniem mało wartościowe, a *Stadtgeschichten* – częściowo humorystyczne i satyryczne, generalnie w jego utworach można znaleźć podtekst społeczny. Nieco więcej miejsca, a także uznania, znajduje Ring w drugim tomie książki Lubosa.

Do najnowszych prac literaturoznawczych na temat Maksa Ringa, które wykraczają poza ogólny opis jego życia i twórczości, należy artykuł Hugh Ridleya *Anthropologische Ansätze in der Berlin-Literatur Max Rings* z 2011 roku. Jeśli chodzi o motywy, Ridley postrzega twórczość Ringa jako mieszczącą się w „podstawowej konstelacji realizmu europejskiego” (Hugh Ridley: *Anthropologische Ansätze in der Berlin-Literatur Max Rings*, w: Roland Berbig, Iwan-M. D’Aprile, Helmut Peitsch u. Erhard Schütz (Hrsg.): *Berlins 19. Jahrhundert. Ein Metropolen-Kompodium*. Berlin 2011, s. 375–380, tu s. 377).

O rosnącym zainteresowaniu twórczością Maksa Ringa świadczą dwie inne publikacje, które ukazały się w ciągu ostatnich lat. Pierwszą z nich jest książka *Max Ring – spisovatel a lékař ze Sudic* (Ostrawa 2018), przygotowana w ramach projektu studenckiego i zredagowana przez Irenę Šebestovą, która zawiera 62 strony w języku czeskim poświęcone życiu Ringa i wybranym aspektom jego twórczości. Z drugiej strony Johannes Brambora analizuje w swojej rozprawie doktorskiej *Von Hungerlöhnern, Fabriktyrannen und dem Ideal ihrer Versöhnung. Der Beitrag des populären Romans zur Entstehung eines sozialen Erklärungsmusters ökonomischer Gegensätze der Industrialisierung. 1845–1862* (Bielefeld 2020) obok dzieł Louise Otto-Peters, Roberta Prutza i Adolfa Schirmera również debiutancką powieść Maksa Ringa *Berlin und Breslau. 1847–1849*.

Szerokie spektrum tematów w utworach Ringa wydaje się pociągać za sobą konieczność zastosowania dobrze dobranej metody, a z drugiej strony dobranie metody jest trudne, gdyż Ring nie był dotychczas obiektem głębszych badań literaturoznawczych. Ważne okazuje się zatem ukazanie jego życia oraz ogólna charakterystyka jego twórczości, celowo pomijająca szczegóły i świadomie rezygnująca z zastosowania jednej konkretnej metody.

Biorąc pod uwagę szerokie spektrum tematyczne twórczości Ringa nie sposób nie sięgnąć po metodę społecznej historii literatury, która poszerzyła sferę zainteresowań o teksty spoza kanonu. Zgodnie z tym nurtem zakłada się również, że społeczne doświadczenia autora w trakcie tworzenia dzieła literackiego znajdują w nim swoje odbicie, czyli że rzeczywistość pozatekstowa wpływa na literaturę. Założenie to odpowiada koncepcji habitusu w ujęciu Pierre'a Bourdieu. W pracach francuskiego socjologa ten używany już od starożytności termin odnosi się do historycznie i kulturowo specyficznego systemu dyspozycji (postaw wartościujących, nastawień), który jednostki komórki społecznej nabywają w procesach socjalizacji i który kieruje ich myśleniem, postrzeganiem, ocenianiem i działaniem w taki sposób, że są one zdolne do wytwarzania wszystkich typowych dla danej kultury myśli i działań. Rozważania te odnoszą się przede wszystkim do życia Maxa Ringa, a zwłaszcza jego dzieciństwa i młodości, które spędził jako żydowskie dziecko w środowisku chrześcijańskim, naznaczonym poza tym elementami niemieckimi i słowiańskimi w sensie językowym i kulturowym. Nasuwa się pytanie, jakie wpływy były decydujące dla ukształtowania jego osobowości i co przejął z pola kulturowego, w którym przebiegała jego socjalizacja. Jednak habitus odgrywa również rolę w analizie społeczeństwa przedstawionego w utworach Ringa, gdyż – podobnie do Bourdieu – zdaje się używać go w odniesieniu do klas społecznych i ich przedstawicieli. Jednym z celów badań było więc zbadanie, czy Ring rozpoznaje i jak w związku z tym opisuje habitus specyficzny dla przedstawianych przez siebie klas społecznych.

Inny aspekt z zakresu historii społecznej literatury dotyczy aspektów wewnętrznych tekstu i wyraża się w pytaniu, czy istnieją odniesienia między tekstem a faktami społecznymi czy społeczno-historycznymi, a jeśli tak, to w jaki sposób fakty te zostały użyte literacko. Ponieważ teoria społecznej historii literatury sytuuje tematy, motywy i konstelacje postaci w relacji do procesów społecznych, zbadalem, czy Ring wprowadza w swoich utworach zmiany typowe dla XIX wieku i czy dzieje się to na poziomie makro – warstwy społecznej, czy na poziomie mikro – mniejszej jednostki, np. rodziny (lub na obu poziomach). Oprócz tego szukałem odpowiedzi na pytania o to, jakie struktury społeczne przejęte zostały w tekście do skonstruowania rzeczywistości literackiej, oraz o odniesienia do tekstu jako tworów narracyjnego.

Ponadto istotne dla moich tez badawczych okazało się czerpanie z tendencji poststrukturalistycznych w badaniach literackich. Dwa podstawowe założenia nowego historyzmu, które można wywieść z jego odniesień do analizy dyskursu i nowej etnologii, wyrażają się w stwierdzeniu, iż historyczność tekstów musi być brana pod uwagę, jeśli chce się uczynić je dostępnymi i zrozumiałymi dla współczesności, oraz iż historia ma być rozumiana jako tekst, gdyż podlega ona strategiom utekstawiania historyków. Nowy historyzm różni się więc od społecznej historii literatury tym, że nie traktuje historii jako informacji pomocniczej dla lepszego zrozumienia dzieła literackiego, ale bada z jednej strony zakres, w jakim historia jest wpisana w tekst, a z drugiej strony zakres, w jakim sama historia jest tekstowo wytwarzana i strukturyzowana. Jedną z zalet tej teorii i tym, co łączy ją ze społeczną historią literatury a tym samym czyni ją wartą uwagi dla opisywanej książki, jest, oprócz ogólnego zainteresowania historycznością tekstów literackich, jej dystans wobec tradycyjnego kanonu literackiego i domniemanej literacko-estetycznej jakości tekstu (której ocena zależy zresztą od historycznie zmiennych kryteriów i preferencji). Podobny stosunek można dostrzec w bliskości obu podejść do samego tekstu literackiego, jak również do jego kontekstu historycznego i społecznego, co ma szczególne znaczenie dla opisywanej książki.

W próbie uchwycenia i zbadania tekstów Maxa Ringa ważna jest również analiza przestrzeni. Badając przestrzenie w tekstach Ringa, wykorzystane zostało wprowadzone do kulturoznawstwa przez Michela Foucaulta pojęcie heterotopii, które jest używane jednocześnie w oparciu o i odróżnieniu od pojęcia utopii. Heterotopie charakteryzują się paradoksalnym umiejscowieniem zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz społeczeństwa. Choć stanowią one antropologiczne stałe, ich funkcja może się również zmieniać. Niektóre z nich, jak teatry, mają zdolność do zestawiania w jednym miejscu kilku rzeczywistych przestrzeni, kilku miejsc, które w rzeczywistości nie są ze sobą kompatybilne. W odniesieniu do twórczości Ringa przestrzeń nabierała szczególnego znaczenia jako produkt systemów i zależności społecznych, które uwidaczniają się w prawie każdym analizowanym utworze.

Napisana przeze mnie książka została podzielona na sześć rozdziałów. W pierwszym przedstawiłem życie i twórczość Maksa Ringa, zwracając szczególną uwagę na pierwszą fazę jego życia, dzieciństwo, młodość i wczesną dorosłość. Podążając za koncepcją habitusu, próbuję dotrzeć tu do korzeni jego osobowości. Rozdział ten ma jednak również znaczenie dla badań regionalnych nad literaturą górnośląską, jednej z głównych sfer mojej pracy naukowej. Max Ring stanowi interesującą postać również z punktu widzenia polsko-niemieckiej przestrzeni kulturowej jako człowiek związany na różny sposób z wielokulturowością ówczesnego Śląska.

W rozdziale drugim poruszone zostały wybrane aspekty historii Prus, a zwłaszcza Berlina w XIX wieku, stanowiące z jednej strony tło życia Ringa, z drugiej zaś – spojrzenie na świat opisany w jego dziełach i badany w rozprawie. Moja uwaga skupiła się tutaj przede wszystkim na wydarzeniach społeczno-politycznych, jak rewolucja marcowa 1848, ale i gospodarczych, jak industrializacja i jej skutki.

Rozdział trzeci poświęcony jest analizie aspektów kluczowych w tekstach Ringa, które dają świadectwo zmian w różnych aspektach: politycznym (rewolucja marcowa), obyczajowym (upadek moralny), socjalnym (socjalizm, komunizm), ekonomicznym (materializm) i technologicznym (wynałazki). U podstaw prezentowanych tu poglądów leży silny idealizm oparty na ideach wczesnych socjalistów, wyrażający się w przekonaniu, że edukacja, nauka i ogólny postęp, obejmujący między innymi wynalazki techniczne, przyniosą ludzkości powszechny dobrobyt. W konsekwencji, mimo entuzjazmu dla rewolucji 1848 roku, Ring opowiadał się za ewolucyjnym rozwojem w kierunku bardziej sprawiedliwej przyszłości.

W czwartym rozdziale skupiam się na ówczesnym społeczeństwie pruskim, a w szczególności berlińskim, przy czym analiza ukierunkowana jest na poszczególne jego warstwy. Tworzy to złożony i w dużej mierze kompletny obraz, uwzględniający również niższe szczeble drabiny społecznej. Znaczący jest widoczny wzrost pozycji mieszczaństwa, które w coraz większym stopniu staje się klasą dominującą – z czego zdają się „cieszyć” także narratorzy poszczególnych dzieł – i jednoczesny upadek szlachty. Cezurą w tym rozwoju jest rok 1848 i wybuch rewolucji marcowej, która mimo swej porażki umożliwiła wiele trwałych zmian. Jednocześnie kreślony przez Ringa obraz nie jest wolny od stereotypów, co można zaobserwować zwłaszcza w dwóch przypadkach. Postaci kobiece zostają wtłoczone w gorset złożony z rzekomych barier naturalnych i społecznych. Jeśli bohaterki próbują się z tego wyzwolić, są za to karane. Z kolei w przeważnie odkrywczym na ówczesne czasy przedstawieniu niższych warstw społecznych narrator ucieka się do idealizacji, przypisując tej warstwie naturalność, która obowiązuje tylko dla niej, co ostatecznie deformuje jej obraz w utworach Ringa. Pewna część tych opisów pozostaje skażona schematami ówczesnej literatury rozrywkowej.

W piątym rozdziale punkt ciężkości przenosi się na prowincję, na Górny Śląsk, małą ojczyznę Ringa, którą opisywał rzadko, ale jednak obszerniej niż jakąkolwiek inną przestrzeń poza Berlinem. W jego przedstawieniu, zawartym przede wszystkim w sześciotomowej powieści *Ein verlorenes Geschlecht* z 1867 r., Górny Śląsk jawi się, jeszcze bardziej niż ówczesny Berlin, jako kraina trudnych do opisanego kontrastów: z jednej strony bogactwo niczym nieograniczonych właścicieli kopalń i hut, z drugiej zaś potworna nędza robotników i ich rodzin, nierzadko cierpiących głód, zapadających na choroby, padających ofiarami wypadków

w zakładach czy powtarzających się epidemii. Obraz Górnego Śląska wynika z doświadczeń samego autora, choć wydaje się, iż wszystkie fragmenty dotyczące tego rozdziału odwoływały się do jego przeżyć z lat czterdziestych XIX w., co dwie czy trzy dekady później, w momencie powstawania nowych tekstów, czyniło je anachronicznymi.

Szósty rozdział to analiza wizerunku Berlina, stolicy Prus, a później Niemiec i już wtedy najludniejszej niemieckiej metropolii. Nakreśliam tu zarówno ogólny obraz przestrzeni miejskiej, jak i opisuję poszczególne miejsca, których obecność w twórczości Ringa wydaje się znacząca. Kluczowa dla prezentowanych tematów, osób i przestrzeni jest zasada fokalizacji: podążam za narratorami tekstów Ringa, którzy rzadko roszczą sobie prawo do kompleksowości. Dopiero połączenie tych spostrzeżeń pozwala na wyłonienie bardziej wielowarstwowego obrazu całości. Ring celowo podejmuje ambitną próbę scharakteryzowania ludzi na tle wielkiego miasta. Stosuje przy tym częściowo dość oryginalną metaforykę, na przykład wykorzystując fizjonomikę w estetyczny sposób do przedstawienia miasta. Ujawnia to odkrywcze aspekty postępującej atomizacji, którą autor wielokrotnie dostrzega, ale ostatecznie poświęca na rzecz z góry założonej moralności. To także świadczy o tym, że jest on autorem fazy przejściowej, tego, co pomiędzy.

Aby przybliżyć zakres twórczości Ringa, a w razie potrzeby pobudzić do dalszych poszukiwań, zamieszczam na końcu szczegółową bibliografię jego dzieł.

Teksty Ringa oferują szeroki wachlarz wnikliwych wniosków. Dar obserwacji Ringa przekonuje starannością i bogactwem szczegółów, spojrzenie zawsze wędruje z zewnątrz do wewnątrz, choć tu, zwłaszcza w opisie ludzi, daje się zauważyć rozdźwięk między szczegółowym opisem wyglądu, zwłaszcza twarzy, a dość powierzchowną charakterystyką życia wewnętrznego postaci. Metafory są dość proste i w większości jednoznaczne. Najbardziej uderzający efekt dają opisy poszczególnych miejsc i przestrzeni w ogóle. Ring nie dąży w swojej prozie do całościowego obrazu wielkiego miasta Berlina, nawet jego rodzinny Górny Śląsk z trudem daje się ogarnąć jako region. Zamiast tego, jako uważny obserwator, szuka konkretnych miejsc, zagląda za fasadę i nie stroni od przedstawiania tego, co powszechnie odrzucane. Obok kamienic i oficyn chodzi o heterotopie, takie jak więzienie czy szpital psychiatryczny, gdzie narrator świadomie i celowo zaciera granice między rzekomą normalnością a chorobą, co tym bardziej umożliwia refleksję nad ich usytuowaniem zarówno na zewnątrz, jak i wewnątrz społeczeństwa. W ten sposób, stopniowo, nie w całości, ale fragmentarycznie, wyłania się wnikliwy obraz metropolii przechodzącej wielkie zmiany z jednej strony i prowincji na krańcu imperium poddanej tym samym procesom z drugiej.

Wiele aspektów jego utworów czyni z Maxa Ringa autora fazy przejściowej, niezdecydowanego, znajdującego się pomiędzy. Postawa ta, przejawiająca się przede wszystkim w nastawieniu bohaterów i narratorów tekstów, prowadzi do pytania o samego autora, o jego habitus i transfery z jego pola kulturowego. W tym względzie jego żydowskie pochodzenie, w połączeniu z otwartością i tolerancją ojca, a także dorastanie w prowincjonalnym, ale na początku XIX wieku niezwykle wielokulturowym obszarze Europy Środkowej wydają się doświadczeniami formującymi. Stopniowe poznawanie przestrzeni miejskiej w latach szkolnych i uniwersyteckich, które zaprowadziły Ringa do Wrocławia, a potem do Berlina, oraz liczne znajomości otworzyły jego horyzonty i wpłynęły na osobowość początkującego pisarza. Regres spowodowany śmiercią ojca i powrotem na Górny Śląsk, który sam Ring przyjął niechętnie, okazał się z perspektywy czasu pozorny, gdyż doświadczenia lat czterdziestych XIX wieku miały go tylko jeszcze bardziej uwrażliwić m.in. na niesprawiedliwości jego czasów i kwestię społeczną. Paradoksalnie, doświadczenia te zdają się też czynić z Maksa Ringa wielokrotnego outsidera, który w swoich pracach nierzadko wybierał pozycję pomiędzy. Po pierwsze, jako Żyd był on narażony na szczególną wrogość, nawet jeśli można to wykazać tylko na przykładzie jego ucieczki z Gliwic. Po drugie, nie tylko pochodził spoza Berlina, jak wielu innych mieszkańców tego miasta, ale jednocześnie z terenów, które dopiero od kilkadziesiąt lat były pruskie. Po trzecie, zasłynął jako gorący zwolennik rewolucji 1848/49, a po jej klęsce musiał pogodzić się z realiami nadchodzącej epoki reakcji, aby nie paść ofiarą cenzury lub jeszcze ostrzejszych środków karnych ze strony władz. Wszystko to wpłynęło na jego defensywną, niezdecydowaną zazwyczaj postawę. Co więcej, te osobiste doświadczenia, rzeczywistość pozatekstowa, mogą być z pewnością powiązane z tematyką dzieł Ringa.

Jednocześnie w toku analizy nie udało się ustalić, że habitus autora jest tożsamy z habitusem bohaterów jego utworów. Niemniej czytając teksty Ringa, można odnaleźć postacie, w których kreacji, jak się wydaje, odegrały rolę osobiste doświadczenia autora, nawet jeśli jest to przede wszystkim kwestia entuzjazmu dla rewolucji 1848/49. Odmienność Ringa jako górnośląskiego Żyda ze względu na jego pochodzenie nie znajduje natomiast odzwierciedlenia w bohaterach jego tekstów. W jego ujęciu na Górnym Śląsku nie ma wyraźnej klasy średniej, a Żydzi pojawiają się w badanych tekstach jedynie jako mało znaczące postacie drugiego planu.

Z drugiej strony, habitus klasowy okazuje się centralnym pojęciem utworów Ringa i dotyczy w szczególności szlachty oraz niższych warstw społecznych, których portret wydaje się najbardziej dobitny, podczas gdy mieszczaństwo wymyka się prostej klasyfikacji również ze względu na swoją złożoność. Jako postępowe, a nawet utopijne może być w tym kontekście

rozumiane wyrzeczenie się przez niektórych bohaterów szlachectwa, które wiąże się z przyjęciem ich do mieszczaństwa i jest przedstawione jako decyzja konsekwentna i logiczna. Max Ring przedstawia społeczeństwo w procesie przemian, które jest jednocześnie tych przemian świadome. Jednocześnie większość bohaterów jego utworów, nawet w obliczu nieudanej rewolucji, nie podejmuje w tym względzie żadnych pochopnych decyzji; mimo licznych wyjątków większość z nich szuka szczęścia głównie w sferze prywatnej. Co ciekawe, w utworach Ringa to kobietom zawsze udaje się przekroczyć granice swojego najczęściej arystokratycznego pochodzenia, nawet jeśli narrator woli przypisać to ich miłości do mieszczańskiego bohatera. W tekstach Ringa widoczny jest również związek między habitusem klasowym a sytuacją ekonomiczną poszczególnych warstw społecznych, choć narratorzy starają się na ogół ukazać zarówno ich pozytywne, jak i negatywne strony, nie czyniąc z kwestii społecznej najważniejszej motywacji każdego działania bohaterów.

Teksty Maxa Ringa oferują godny uwagi wgląd w ówczesne społeczeństwo pruskie, a przede wszystkim berlińskie, zwłaszcza w fazie między końcem rewolucji marcowej a powstaniem pierwszego niemieckiego państwa narodowego. Już samo ich zakotwiczenie między tymi dwiema cezurami w historii Niemiec czyni je znaczącymi świadectwami epoki, okresu przejściowego, w którym przeciwstawne tendencje i prądy walczyły o dominację – polityczną, społeczną, socjalną, a także technologiczną.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

a) Literatura niemiecka i prasa na Górnym Śląsku w XIX i XX w.

Moje zainteresowanie literaturą niemiecką na Górnym Śląsku w XIX i XX w. stanowiło podstawę tematyki podjętej w pracy magisterskiej, poświęconej zapoznanemu motywowi utraconej ojczyzny w literaturze niemieckiej po 1945 r., i doktorskiej, skupiającej się na obrazie Górnego Śląska w powojennej prozie niemieckiej, oraz w licznych artykułach naukowych opublikowanych zarówno przed jak i po uzyskaniu stopnia doktora. Tematyka Górnego Śląska, jego historii i kultury jako regionu pogranicza, naznaczonego szczególnie wydarzeniami XX w., należy do najważniejszych zagadnień mojej pracy badawczej. Ze względu na badanie literatury autorstwa pisarzy niemieckich ważnym aspektem tych analiz jest problematyka związana ze zmianą przynależności państwowej Górnego Śląska, częściowo w wyniku

plebiscytu, w całości po II wojnie światowej. Te wydarzenia najsilniej ukierunkowały rozwój niemieckojęzycznej literatury górnośląskiej, doprowadzając również do jej stopniowego zanikania.

Pierwszym krokiem na mojej drodze badawczej był artykuł „*Pierwsza pol(s)ka*”? *Kontrowersje wokół pierwszego tomu górnośląskiej tetralogii wśród śląskiego ziomkostwa w Niemczech*, wygłoszony najpierw jako referat na konferencji *Obraz Górnego Śląska i fenomen granicy w twórczości Horsta Bienka* w 2003 r.

Moje dalsze badania naukowe doprowadziły do powstania rozprawy doktorskiej *Das Bild Oberschlesiens in der deutschen Prosa nach 1945*, obronionej w 2007 r. Celem moich analiz było nakreślenie obrazu Górnego Śląska w prozie niemieckiej powstałej po zakończeniu wojny i przesunięciu granic w tej części Europy. Opierając się na koncepcjach pamięci kulturowej analizuję w niej utwory Hansa Niekrawietza, Egona Rakette, Augusta Scholtisa, Hansa Lipinsky'ego-Gottersdorfa, Horsta Bienka i Wolfganga Bittnera, dochodząc do wniosku, iż przedstawiają oni Górny Śląsk w swoich utworach jako region zróżnicowany pod względem etnicznym, językowym i kulturowym, choć większość z nich dokonuje jego idealizacji oraz unika opisu powojennych losów swoich bohaterów, w trakcie ucieczki/wysiedlenia i kontynuacji życia w Niemczech.

Wspomniane artykuły naukowe można podzielić na dwa obszary badawcze. Pierwszy stanowią przyczynki poświęcone twórczości niemieckich pisarzy pochodzących lub związanych z Górnym Śląskiem. W artykułach naukowych oraz rozdziałach w recenzowanych tomach zbiorowych przybliżam wybrane aspekty twórczości m.in. Gerharta Hauptmanna, Janoscha, Armina Müllera oraz pisarzy wspomnianych powyżej, takie jak obraz Górnego Śląska, motyw ucieczki i wysiedlenia, problematyka pamięci, idealizacja przeszłości, trudności z zadomowieniem się w powojennych Niemczech, motyw odmieńca.

Drugi obszar badawczy wiąże się z tematem prasy na Górnym Śląsku, a moje teksty stanowią próbę syntetycznego przedstawienia zarówno aspektów historycznych (*Katowickie oficyny wydawnicze...*, 2006; *I wojna światowa oczami publicystów miesięcznika kulturalnego „Oberschlesien”*, 2016), jak i współczesnych (*Pisarze śląscy XX wieku na łamach kwartalnika „Joseph von Eichendorff Konversatorium“*, 2013; *Z Górnego Śląska do Berlina: pisarz Max Ring*, 2017).

Jestem również współredaktorem serii „Pisarze niemieckojęzyczni Górnego Śląska w przekładzie” (od 2019, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, wraz z Renatą Dampc-Jarosz i Krzysztofem Kłósowiczem). W ramach tej działalności przygotowuję tłumaczenie wybranych tekstów Maxa Ringa (przede wszystkim ze zbioru *Aus dem Tagebuche eines Berliner Arztes*,

traktujących, wbrew tytułowi, m.in. o życiu na Górnym Śląsku w pierwszej połowie XIX w., wraz z częścią monograficzno-bibliograficzną).

Ponadto jestem również uczestnikiem projektu „Leksykonu dzieł pisarzy Górnego Śląska XIX i XX wieku”, znajdującego się w początkowej fazie, oraz członkiem zespołu badawczego „Literatura niemieckojęzyczna na Górnym Śląsku. Pisarze – dzieła – recepcja”, który prowadzi badania nad niemieckojęzyczną literaturą Górnego Śląska, koncentrując się na jej historycznoliterackim ujęciu z uwzględnieniem współczesnych teorii kulturowych, a także na recepcji wybranych utworów pisarzy i ich tłumaczeniu na język polski. Prace prowadzone są we współpracy z niemieckimi ośrodkami badawczymi, jak np. Stiftung Kulturwerk Schlesien – Fundacja dla kultury Śląska w Würzburgu, w której we wrześniu zeszłego roku prowadziłem kwerendę biblioteczną, skupiając się na spuściźnie po Karlu Schodroku oraz jego korespondencji z innymi niemieckojęzycznymi pisarzami o śląskich korzeniach, celem jej opracowania i publikacji.

b) Związki literatury i kina

Drugim moim obszarem badawczym są związki literatury i kina. Z jednej strony interesują mnie kwestie najściślejszych związków literatury i kina, jakie stanowią adaptacje utworów literackich przez twórców filmowych. Aspekty te analizuję zarówno w tekstach poświęconych pojedynczym utworom i ich ekranizacjom (*Die Verfilmungen der Werke Gerhart Hauptmanns am Beispiel von F.W. Murnaus „Phantom”*, 2013; *Heinrich Böll i kino niemieckie na przykładzie adaptacji „Chleba najwcześniejszych lat” Herberta Vesely'ego*, 2019; *Adaptacje prozy Jurija Brězana na przykładzie filmu „Die schwarze Mühle”*, 2019), jak i w tekstach o charakterze syntetycznym, historyczno-filmowym (*Ekranizacje „Effi Briest”*, 2015).

W innym przyczynku wątki literackie wynikają z osoby bohatera analizowanych filmów, którym jest Bertolt Brecht (*Brecht w dokumentach filmowych*, 2016) bądź Bernward Vesper (*Artyści filmowi a terroryzm RAF: Gudrun Ensslin, Bernward Vesper i Andreas Baader w filmie Andresa Veila „Jeśli nie my, to kto?”*, 2019). Kolejnym powodem zajęcia się ostatnim z filmów było zainteresowanie kwestią terroryzmu w RFN lat siedemdziesiątych, którą próbowałem zgłębić również w tekście *Terroryzm RAF, kino niemieckie i Fassbinder („Matka Küsters”, „Niemcy jesienią”, „Trzecie pokolenie”)* z 2005 r. W tym przypadku również dominują wątki historyczno-filmowe, podobnie jak w kwestii artykułu *Der Zweite Weltkrieg im Film des vereinten Deutschlands* z 2012 r. Podobnie jak w przypadku literatury interesują mnie zjawiska najnowszej historii, a w przestrzeni kina dodatkowo – ich ekranizacja, medializacja

c) Tłumaczenia tekstów akademickich oraz przekłady literackie

W moim dorobku znajdują się liczne opublikowane tłumaczenia artykułów naukowych i popularnonaukowych z zakresu literaturo-, kulturo- i filmoznawstwa, a kolejne znajdują się w recenzji lub druku. Chodzi o tłumaczenia na język polski oraz niemiecki, które ukazały się w tomach wieloautorskich w renomowanych wydawnictwach w Polsce i w Niemczech. Część z tych tłumaczeń powstała w efekcie udziału w międzynarodowym projekcie, finansowanym przez Narodowe Centrum Kultury oraz Deutsches Filminstitut: *goEast – Festiwalu Filmu Środkowo- i Wschodnieuropejskiego*.

Moje zainteresowania naukowe łączą się z przekładami tekstów literackich: jestem m.in. współautorem tłumaczenia obszernego katalogu wystawy *Budowanie mostów. Daniel Ernest Jabłoński w Europie wczesnego Oświecenia*, red. J. Bahlcke, B. Dybaś, H. Rudolph, Leszno 2010 (wraz z R. Sendekiem), autorem tłumaczeń tekstów autorstwa osób związanych kiedyś z Katowicami: Franza Landsbergera i Alexandra Pohlmana, które ukazały się w zbiorze: *Katowice oczami Niemców i Polaków*, red. G. B. Szewczyk, Katowice 2016, oraz fragmentów powieści epistolarnej *Amanda i Eduard* Sophie Mereau-Brentano, wydanej w tomie *Sophie Mereau-Brentano. „Dyletantka” na weimarskim parnaisie*, red. R. Dampc-Jarosz, N. Nowara-Matusik, Katowice 2020. O ile okres pandemii znacząco ograniczył mobilność i możliwość udziału w konferencjach, o tyle w moim przypadku doprowadził, obok ukończenia książki o M. Ringu, do dalszego rozwoju działalności tłumaczeniowej – w latach 2021-2022 przetłumaczyłem, głównie na język niemiecki, 30 tekstów naukowych, z których większość ukazała się bądź ukaze w publikacjach wydawnictwa II poziomu Vandenhoeck & Ruprecht (*Beyond Borders: Transgressions in European Literatures*, red. A. Adamowicz-Pośpiech, R. Dampc-Jarosz, A. Rabsztyń, Göttingen 2021, jedno tłumaczenie; *Narrative des Wandels: Transformationsprozesse nach 1989 in den mittel- und osteuropäischen Literaturen*, red. R. Dampc-Jarosz, A. Kałuża, Göttingen 2022, dwa tłumaczenia; *Engagiert sein in der Gegenwart: Formen – Diskurse – Perspektiven*, red. R. Dampc-Jarosz, A. Kałuża, Göttingen 2022, 10 tłumaczeń).

Przekłady, zarówno tekstów naukowych jak i literackich, stanowią zasadniczą część mojej pracy badawczej, uznać je mogę za istotne jej dopełnienie. Pozwalają mi z jednej strony pogłębiać moje zainteresowania badawcze, a z drugiej – poznawać nowe tendencje we współczesnej humanistyce. Przekłady tekstów literackich są wyzwaniem intelektualnym, ale również zobowiązaniem – mam na myśli działalność o charakterze popularyzatorskim, mającą na celu przybliżenie polskiemu czytelnikowi utworów literatury niemieckojęzycznej. Moim

najbliższym celem w tym zakresie jest przygotowanie tłumaczenia wyboru tekstów Maxa Ringa, traktujących o Górnym Śląsku.

d) Bieżąca współpraca międzynarodowa

Jesienią 2022 roku (17.10-16.12.2022) odbyłem dwumiesięczny staż naukowy w Erich Maria Remarque-Friedenszentrum – Centrum Pokoju im. Ericha Marii Remarque'a przy uniwersytecie w Osnabrück, jednostce, która posiada największą na świecie kolekcję poświęconą pisarzowi oraz dysponuje również obszerną specjalistyczną biblioteką badawczą poświęconą przedstawieniom wojny w mediach oraz sama prowadzi badania w tej dziedzinie. W trakcie stażu zaznałem się z jednostką, jej profilem, bieżącymi projektami, badaniami oraz działalnością wydawniczą prowadzoną przez Erich Maria Remarque-Friedenszentrum, a następnie prowadziłem kwerendę w bibliotece jednostki, koncentrując się wokół tematyki adaptacji filmowych. Celem zaplanowanym na bieżący rok jest opublikowanie osiągniętych rezultatów w przynajmniej jednej z serii wydawniczych Erich Maria Remarque-Friedenszentrum – „Erich Maria Remarque-Jahrbuch/Yearbook” bądź „Schriftenreihe des Erich Maria Remarque-Friedenszentrums” – ukazujących się w Vandenhoeck & Ruprecht, wydawnictwie II poziomu.

We wrześniu 2022 roku odbyłem badania w archiwum Fundacji dla kultury Śląska – Stiftung Kulturwerk Schlesien – w Würzburgu, związane z działalnością zespołu badawczego Literatura niemieckojęzyczna na Górnym Śląsku. Głównym przedmiotem badań była spuścizna po współzałożycielu i kierowniku Fundacji – Karlu Schodroku, na którą składają się m.in. sprawozdania, przemówienia i referaty, korespondencja z wypędzonymi pisarzami i twórcami kultury ze Śląska, listy prywatne do członków rodziny, zapiski i dokumenty z okresu działalności nauczyciela i wydawcy. Badania mają docelowo doprowadzić do publikacji w ramach działalności zespołu badawczego.

Ponadto biorę udział w projekcie „Schriftstellerinnen des Umbruchs: Von der Generation um 1800 zu den Autorinnen des Vormärz“, którym kierują Renata Dampc-Jarosz, Jadwiga Kita-Huber oraz Andree Michaelis-König. Tekst przygotowany do tego projektu stanowi porównanie utworów autorstwa Louise Aston i Maxa Ringa, obrazujących rewolucję marcową 1848 roku.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Osiągnięcia dydaktyczne

Jako pracownik badawczo-dydaktyczny prowadziłem w latach 2009–2022 różne typy zajęć dydaktycznych, spośród których chciałbym wymienić:

- Wybrane zagadnienia z kultury krajów niemieckiego obszaru językowego (wykład i ćwiczenia),
- Historia literatury niemieckiej (przede wszystkim okres od średniowieczna do romantyzmu – wykład i ćwiczenia),
- Seminaria magisterskie i licencjackie (ostatni temat z roku 2020/21: Die Darstellung Berlins in den *Stadtgeschichten* von Max Ring – mit dem Fokus auf der Darstellung der Berliner Gesellschaft und ihrer Schichten, wie Adel, Bürgertum, untere Schichten, bzw. der Schilderung der vorherrschenden Klassenunterschiede, sowie auf der Darlegung der Lage der Frauen, wie auch der Beschreibung der sozialkritischen Hauptmotive in Rings Werken),
- Film w krajach niemieckojęzycznych (wykład i ćwiczenia),
- Kraje niemieckojęzyczne/skandynawskie w mediach,
- Język niemiecki w mediach,
- Języki specjalistyczne (z dziedziny medycyny),
- Tłumaczenia pisemne i ustne,
- Praktyczna nauka języka niemieckiego (ćwiczenia),
- Praca z tekstem w języku obcym (angielski/niemiecki).

W latach 2001–2022 pełniłem funkcję promotora prac dyplomowych: magisterskich i licencjackich. Pod moją opieką powstało i zostało obronionych:

- 17 prac magisterskich,
- 46 prac licencjackich.

Ponadto byłem recenzentem i uczestniczyłem w pracach komisji dyplomowych.

Oprócz tego pełniłem funkcję promotora pomocniczego w przewodzie mgra Pawła Meusa, temat pracy: Zwischen Schlesien und Berlin. Die narrative Gestaltung der Welt im Werk Alfred Heins (data zatwierdzenia: 27.11.2020).

Podczas mojej pracy dydaktycznej systematycznie uczestniczę w kursach i seminariach doskonalących warsztat nauczyciela akademickiego. Zajęcia te były w większości organizowane przez Instytut Goethego i związane z egzaminami językowymi na wszystkich poziomach. W roku 2002 uzyskałem uprawnienia egzaminatora Goethe Institut, które regularnie odnawiam, obecnie jestem uprawniony do egzaminowania na wszystkich poziomach Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: A1, A2, B1, B2, C1, C2 w mowie i piśmie.

Sprawowałem opiekę nad studentami i ich rozwojem, przede wszystkim jako opiekun Internetowego Koła Filmowego w Instytucie Filologii Germańskiej, ponadto do roku 2019 byłem administratorem strony internetowej Instytutu Filologii Germańskiej (włączonego następnie w większą strukturę). Współpracowałem z profesorami wizytującymi, prowadzącymi zajęcia w roku akademickim w Instytucie Filologii Germańskiej: prof. dr. hab. R. Schnell (Siegen), dr. hab. Th. F. Schneider (Osnabrück), prof. dr. hab. H. Scholz-Lübbering (Berlin). W ramach działalności dydaktycznej współpracowałem również z Konsulatem RFN we Wrocławiu, Goethe Institut, Urzędem Miasta Katowice i Kolonii, Heinrich-Böll-Stiftung w Warszawie.

Informacje o działalności popularyzującej naukę

W ramach działalności popularyzującej naukę współorganizowałem dwie wystawy, za których merytoryczną i organizacyjną realizację byłem odpowiedzialny. Chodziło o następujące przedsięwzięcia:

- Autorzy wystawy: Renata Dampc-Jarosz, Marek Krisch
Tytuł wystawy: Heinrich Böll zum 100. Geburtstag
Data: 19–20.10.2017
Miejsce: Katowice, Biblioteka Śląska
Merytoryczne przygotowanie wystawy, wprowadzenie
- Autorzy: Thomas Schneider, studenci II roku filologii germańskiej studiów II stopnia, Renata Dampc-Jarosz, Krzysztof Kłosowicz, Michał Skop, Marek Krisch
Temat wystawy: Erich Maria Remarque. Der militante Pazifist
Data: 11.10.2021–31.12.2021
Miejsce: Katowice, CINI BA.
Wprowadzenie, korekta językowa

Wygłaszałem także wykłady popularyzujące naukę w instytucjach samorządowych, kulturalnych, szkołach i na uczelni, np.

- Prezentacja działalności Instytutu Filologii Germańskiej (w języku niemieckim i angielskim) na spotkaniu potencjalnych inwestorów w Urzędzie Miasta Katowice, 2013,
- Badania komparatystyczne nad literaturą niemiecką – prelekcja i promocja książki *Na rozdrożach literatury. Wokół badań komparatystycznych nad literaturą i kulturą niemiecką*, pod red. Renaty Dampc-Jarosz i Zbigniewa Feliszewskiego, Biblioteka Śląska w Katowicach, 15.12.2016,
- Kino niemieckie a upadek muru berlińskiego – wykład dla uczniów szkół ponadpodstawowych w ramach Dni Otwartych Wydziału Filologicznego w roku akademickim 2015/2016,
- Jaki Śląsk opisują niemieccy pisarze w swoich książkach – spotkanie zdalne z uczniami I L.O. im. Karola Miarki w Mikołowie, 2020.

Inną formę działalności upowszechniającej literaturę i kulturę niemiecką stanowi moje uczestnictwo w komisji Śląskiego Okręgu Olimpiady Języka Niemieckiego – w funkcji egzaminatora z literatury niemieckojęzycznej.

Działalność organizacyjna na rzecz uczelni

Od roku akademickiego 2012/2013 pełniłem i pełnię różne funkcje w Instytucie Filologii Germańskiej, a następnie na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego:

- Członek Rady Naukowej Dyscypliny Literaturoznawstwo Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Śląskiego od 1.10.2019 do nadal, wybrany wg liczby osiągniętych w parametryzacji punktów,
- Przewodniczący Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej na rok akademicki 2016/2017 (w roku 2013/2014 sekretarz Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej),
- Sekretarz Komisji Oceniającej Nauczycieli Akademickich w Instytucie Filologii Germańskiej w latach 2013, 2016, 2018,
- Członek Wydziałowego Zespołu Tłumaczeniowego od 2022 do nadal,
- Opiekun dydaktyczny studentów:
 - Opiekun dydaktyczny II roku studiów stacjonarnych I stopnia (program nauczycielski), 2012/2013,

- Opiekun dydaktyczny II roku studiów stacjonarnych I stopnia (program tłumaczeniowy), 2013/2014,
- Opiekun dydaktyczny I roku studiów stacjonarnych II stopnia (specjalność tłumaczeniowa), 2014/2015,
- Opiekun dydaktyczny I roku studiów stacjonarnych I stopnia (specjalność: język niemiecki od podstaw), 2017/2018,
- Opiekun dydaktyczny II roku studiów stacjonarnych II stopnia (specjalność tłumaczeniowa), 2018/2019.

Moja praca została wyróżniona Nagrodą Zespołową Rektora III stopnia za działalność naukowo-badawczą w roku 2019, Nagrodą Indywidualną Rektora za działalność naukowo-badawczą w roku 2022 oraz Srebrną Odznaką za Zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego w roku 2019.

March Krisch

.....
(podpis wnioskodawcy)